No. 79.

BATAVIASCHE COURANT.

DINGSDAG den 4den September 1827.

OFFICIEEL GEDEELTE.

(*Besluit van Zijne Excellentie den Kommissaris Generaal, van den 30sten aug. 1827 no. 8.*)

IN NAAM DES KONINGS.

De Kommissaris Generaal over Nederlandsch Indië,

Overwegende dat het, zoo wel voor de bezittingen buiten *Java* gelegen, als voor *Java* zelve, de nuttigste gevolgen moet hebben, den landbouw, door alle geschikte middelen, aantemoedigen en uittebreiden;

Gezien Deszelfs besluit de dato 29 maart 1826 no. 21;

Gezien de voorstellen van den Gouverneur der *Moluksche eilanden*, bij deszelfs missives van 21 en 31 mei ll. en 18 augustus litt. EE;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Het besluit van den 29sten maart 1826 no. 21 aanvankelijk ook van toepassing te verklaren op de *Moluksche eilanden*, en mitsdien te bepalen, zoo als geschiedt bij deze, dat in de residentien *Amboina, Banda, Ternate* en *Menado*, kommissien van landbouw zullen worden opgerigt.

Ten tweede: Tot leden der kommissien van landbouw in de *Molukkos* te benoemen en aantestellen, zoo als geschiedt bij deze:

AMBOINA.

De heeren *J. H. J. Moorrees*, hoofd-administrateur, enz.,
J. Wouters, inspecteur der kultuur.
J. E. Twijsel, koopman en landeigenaar.
Den Radja van *Latuhalat.*
« « « *Tolekoe.*
« Orangkaija van *Assiloeloe.*
« Radja van *Hila.*
« « « *Haroeko.*
« « « *Senrij Sorey.*
« « « *Noloth*, en
« « « *Ameth.*

BANDA.

De heeren *J. T. Fedder*, inspecteur der kultuur.
T. A. van de Hell, pakhuismeester.
J. W. van der Sluijs, perkenier, en
. . . *Leunisse*, idem.

TERNATE.

De heeren *J. J. Cambier*, secretaris, enz.
J. H. Otto, gewezen pakhuismeester,
D. van Duivenbode, koopman.

MENADO.

Den heer *J. E. Bernard*, kommies; en
De Kapala bolks van *Tineca, Klabat Clealas, Tindano Toelian, Tindano Toelimamboek, Somoken* en *Langowang.*

Ten derde: Te bepalen, dat de onderscheidene kommissien van landbouw in de *Molukkos* wel direct zullen corresponderen met de hoofd-kommissie, doch gehouden zullen zijn, hunne rapporten en voordragten alvorens aan den Gouverneur der *Molukkos*, als president van de Ambonsche kommissie, intezenden, ten einde met zijne consideratien verder te worden bevorderd.

Afschrift dezes, enz.

BUITENZORG, *den 30sten augustus 1827.*
LD. Burggraaf DU BUS DE GISIGNIES.

(*Besluit van Zijne Excellentie den Kommissaris Generaal, van den 30sten aug. 1827 no. 20.*)

IN NAAM DES KONINGS.

De Kommissaris Generaal over Nederlandsch Indië,

Gezien eene missive van den Resident van *Batavia* de dato 27 dezer no. 48, daarbij, ter voldoening aan de missive van Hem Kommissaris Generaal de dato 27 dezer no. 48, eene voordragt doende tot het daarstellen van eenige bezuinigingen in de kosten van het beheer dier residentie;

Heeft goedgevonden en verstaan:

1° De navolgende ambtenaren honorabel uit hunne respectieve betrekkingen te ontslaan, als:

W. A. F. Zanders, geëmploijeerde bij de secretarie van de residentie.
D. A. Buyn, 3de kommies der 2de klasse bij idem.
P. W. Anthonijs, 2de klerk bij idem.
P. J. Jans, idem.
C. Vermeer, concierge; zullende deze betrekking in den vervolge door een' Inlandsch mandoor, op een traktement van *f* 15 's maands, worden vervuld.
H. L. Daniels, klerk bij de registratie van lijfeigenen; zullende de aan die betrekking verbonden werkzaamheden onder de overige bureau geëmploijeerden van den Assistent Resident worden verdeeld.
F. Rademaker, onderschout; zullende bij op deszelfs station door den onderschout *van Boven* worden vervangen.
H. Smit, onderschout te *Katapan*; zullende deze betrekking in den vervolge door een Inlandsch hoofd met den titel van distrikt's kapitein, en onder genot van *f* 50 's maands, worden waargenomen.
J. C. Frautner, onderschout te *Tjabang*, als voren.
H. Mutter, idem op *Kabaijoran*, als voren.
Lisander, gezworen exploiteur.
Fransen, klerk bij de posterij.
C. van Tiel, opziener bij den houtzaagmolen.
Klein, 2de opziener bij de algemeene houtstapel-plaats.
Oesoep, knecht bij den algemeenen brandspuit-winkel; zullende hij ingeval van vele werkzaamheden op daggeld kunnen worden geëmploijeerd.
Achmat, idem, als voren.

2° Intetrekken:

a. De vacante 2de klerksplaats bij de secretarie.
b. De twee wachters bij de *Troesan.*
c. Een der Inlandsche brieven bestelders, genietende *f* 20 's maands.
d. Idem, genietende *f* 15 's maands.
e. Den post van 1sten opziener bij den houtzaagmolen.
f. Twee der Inlandsche mandoors bij de houtstapel-plaats.
g. Zes der wachters bij de houtstapel-plaats.

3°. Het traktement van den opziener der staats bannelingen van *f* 150 te brengen op *f* 100, en dat van den ceremoniemeester van *f* 300 op *f* 200 's maands.

4°. Enz.

Afschrift, enz.

BUITENZORG, *den 30sten augustus 1827.*
LD. Burggraaf DU BUS DE GISIGNIES.

Door Zijne Excellentie den Kommissaris Generaal zijn de volgende benoemingen gedaan:

Tot ontvanger der inkomende en uitgaande regten te Banjermassing, *A. A. Nolet*, gewezen buitengewoon ambtenaar bij den achterstand der algemeene rekenkamer.

Tot eersten luitenant bij de schutterij te Passoeroean, de tweede luitenant *P. F. Brouwer.*

Tot tweeden luitenant, *H. C. Krumdick.*

HONORABEL ONTSLAGEN.

De resident van Batavia, Grave *van Hogendorp.*

De ontvanger der inkomende en uitgaande regten te Banjermassing, *B. L. C. van Blommenstein.*

De eerste luitenant bij de schutterij te Passoeroean, *W. D. Musquetier.*

Bij besluit van den 27 augustus l. l. no. 32, heeft Zijne Excellentie de Kommissaris Generaal den Luitenant Generaal *van Geen* honorabel ontslagen als kommandant der troepen en chef van het militair departement, en de laatstgemelde functien, bij besluit van den 28sten augustus l. l. no. 13, provisioneel opgedragen aan den Generaal Majoor *Holsman.*

En bij besluit van den 31sten augustus l. l. no. 1, heeft Zijne Excellentie den heer *J. C. Reijnst*, waarnemend Algemeene Secretaris, voorloopig belast met de waarneming der betrekking van Directeur van 's Lands Producten en Civiele Magazijnen, en tevens bepaald, dat de heer waarnemend Raad van Indië, Mr. *J. Bousquet*, weder inmiddels deszelfs functien van Algemeenen Secretaris zal aanvaarden.

Vervolg van onze aanmerkingen op den Singapore Chronicle *van 7 junij no. 84.*

Na dat de Singapore Chronicle, zoo als het ons voorkomt, op eene zeer onedelmoedige, ja onbedachte wijze, de eer van het Nederlandsch gezag in dezen Archipel heeft aangerand, verandert hij eensklaps van toon en wordt aardig op *zijne wijze.* Hij zegt: »blijde te wezen van te zien, dat wij op onzen post » niet slapen (*beaucoup de bonté*) en dat wij eene prijzenswaar» dige ongerustheid aan den dag leggen, om hem van zijne » dwalingen ten onzen opzigte terug te brengen. Dat hij nog» tans verklaren moet, dat ons geschrijf, hoe goed ook in eenige » opzigten, wel verre van hem van zijne dwaling te overtuigen, » hem in zijne meening bevestigd heeft." Nu dat geeft ons dan den maatstaf van het geloof, dat wij aan zijne woorden kunnen hechten: *dat hij schuld zoude bekennen, als hij te regt zoude worden gewezen* . . . . . . Hoe? aangevoerde daadzaken zijn dan geene bewijzen meer voor U, mijne heeren de Redacteurs? Of weet gij de zaken beter dan wij, die op de plaats zijn? Gij zijt wel knap; maar Uwe knapheid heeft veel van den aanleg van de wesp, die venijn zuigt uit dezelfde plant, waaruit de bij honing trekt . . . . Geloof intusschen niet, dat gij op het goede spoor zijt, als gij denkt, dat Uwe ongegronde kritiek de

gevoeligheid van het Hoofd onzes Bestuurs, dat deze oude spreuk tot grondslag van zijne handelingen heeft aangenomen: *doe wel en zie niet om*, zou gaande gemaakt hebben . . . . Dat is een ijdele eigenwaan, dien wij voor U zelven wel gewild hadden, dat gij niet aan den dag hadt gelegd . . . . Wat, het overdreven geschreeuw, het onvoegzame gelit van eenige opgewonden (mogelijk wel jeugdige) hoofden zouden op de handelingen van eenen Vertegenwoordiger van een waardig Vorst eenigen invloed hebben? Dat is niet weinig hoog gevlogen met U zelven, mijne heeren! . . . Nu, gij doet dan ook wel; want wij gelooven niet, dat gij vele anderen zult vinden, die het met U doen. . . . En wat gij ook zeggen moogt, » dat het prijzenswaardig is, dat er nog tot dus verre geen enkele Hollander is opgestaan, om de handelingen van den Kommissaris » Generaal te verdedigen," moeten wij U ronduit verklaren, dat het getal Nederlanders, dat Uwen toon hoogstens misprijst, *legio* is, en dat Uw laatste schrijven, dat alle palen te buiten gaat, U bij velen alle aanspraak op *loijauteit* heeft ontzegd.

Wij willen dan ook niet verder op hetzelve terug komen, vooral daar wij nu ten duidelijkste zien, dat gij, mijne heeren de Redacteurs, voor geene overtuiging vatbaar zijt en beter, te *Singapore*, onze boeken en onze kas schijnt ingezien te hebben, dan wij zelve hier kunnen doen . . . . . Wij kunnen ons nogtans niet onthouden nog eene aanmerking te maken. Gij zegt: » dat de woorden en handelingen van het Nederlandsch Gouvernement niet zeer overeenstemmen, en dit meent gij te staven, » door te zeggen, dat bij gelegenheid van de inwisseling der » Promessen, wel verre van zulks geheel in geld te doen, het » Gouvernement de houders dwong, om een gedeelte der betaling aan te nemen in obligatien, alleen gangbaar in vol» doening van op publieke Gouvernements vendutien gekochte » goederen." Waar haalt gij dat van daan, mijne heeren? Het Gouvernement heeft niemand *gedwongen*; maar aan die houders van promessaire nooten, die betalingen te doen hadden aan het vendu departement, voor gekochte Gouvernements goederen of produkten, de faculteit gegeven om zulks op die wijze te verevenen. Volgens de organieke wetten moesten die betalingen ook in zilver geschieden; het Bestuur, dierhalve, de door U gelaakte manier van inwisseling voorstellende, kon gerekend worden dat gedeelte in zilver te voldoen. En was dat nog niet genoeg? Buiten dien het was geheel facultatief; want degenen, die zulks niet verlangden, hebben hunne betaling ontvangen. Dat gij, mijne heeren de Redacteurs van den Singapore Chronicle, dit niet begrijpen *kunt* of *wilt*, dat is onze schuld niet; maar dat gij de zaak in een verkeerd daglicht voorstelt, dat, om uwe eigene zegswijze te gebruiken, dat *verontwaardigt* ons, en met vrij wat meer reden dan er bij U bestond; want wij hebben er reeds meer dan eens de volkomen ongegrondheid van aangetoond . . . . Overigens vereenigen wij ons ten vollen met het *wijze* en *bezadigde* gevoelen van den kundigen Nederlandschen schrijver der Hollandsche voorrede, geplaatst voor het derde deel van Crawfurds geschiedenis van dezen Archipel, waar hij, na het *ongegronde* en *onvoegzame* van vele verwijten van Uwe schrijvers tegen ons te hebben doen voelen, opmerkt: » hoe *ongepast* en *on» redelijk* het is voor schrijvers, tot eenig volk behoorende, » hetwelk op het tooneel van Indië een merkwaardigen rol » gespeeld heeft, om bij den last en diepe schuld, waar» onder eigen volk en natie gedrukt liggen, eenige bedrijven » van andere natien uit te kiezen, die onder eene *misvormde* » gedaante voor te stellen, en dan aan de verachting prijs te » geven; of ook, om individuele begrippen, die door de one» delste hartstogten gevoed, en welligt door *gekrenkte belangen* » ontvlamd zijn, als de uitspraak van het verlichte oordeel » der wereld, met *stoutmoedigheid* te durven aankondigen." Maak U, mijne heeren de Redacteurs, deze les der wijsheid ten nutte; want, geloof ons, gij doet U zelven meer nadeel dan ons, want de uitkomsten zullen der wereld de bewijzen in handen geven, en die tijd is niet ver af, dat gij voor het minst U, door Uwe *fitlust*, tot valsche redeneringen en stellingen hebt laten verleiden, die gij droomdet, maar die geheel ongegrond waren.

Veroorloof ons voor dat wij eindigen U nog eene vraag te doen. Onder de rubriek *correspondentie* vonden wij in Uwen Chronicle eenen brief, die ten titel voert: » *De Hollandsche duiten*." Den toon, waarin die brief geschreven is, gaan wij al wederom geheel met stilzwijgen voorbij, om dat wij niet van *grove* woorden, maar wel van daadzaken houden. Gij maakt aanspraak op regt, billijkheid, waarheid; zeg ons dan eens, wie is de man, die U gezegd heeft, dat het Gouvernement agio op het koper geld heeft aangenomen? De waarheid moet niet ten halve worden gezegd; stel dat Gouvernement in staat, om den schuldigen, die zoo verachtelijk zijne waardigheid met voeten heeft getreden, naar verdiensten te straffen; of zwijg van eene aantijging, die wij als den zwartsten laster beschouwen. Neen, niettegenstaande de verlegenheid, waarin soms het tegenwoordig bestuur gebragt is geworden, door de aankomst van het menigvuldige koper, dat reeds door het voormalig bewind is ontboden geweest, heeft het nooit van zijne organieke bepalingen afgeweken voor zich zelve; maar wel om aan sommige klagende individuen, of aan den volke, meer gemak te geven. En indien gij bedacht hadt, dat de voornaamste inkomsten van het Gouvernement, zoo als die der landrenten, enz., voor het grootste gedeelte, en de pachten, zoo als die der amfioen en anderen, voor een derde in koper worden betaald, dan zoudt gij U schamen van ooit te hebben durven zeggen, dat het Gouvernement zilver ontvangt, maar koper uitbetaalt.

. . . . *il faut, je le vois bien,*
Etre homme de Parti chez vous, ou n'être rien.
Le Roij. *Esprit de Parti.*

Vervolg van den brief over de regterlijke magt en het justitiewezen, *voorkomende in de Bataviasche couranten van den 26sten juli en 11den augustus no. 62 en 69.*

Eenige dagen geleden zag ik in de verte twee mijner bekenden, die met elkander in eene hevige woordenwisseling schenen te zijn. De een was de heer *A.*, een man van jaren en, zoo als velen van zijnen ouderdom, een echte *laudator temporis acti*. En de ander was de heer *B.*, een mensch van middelbaren leeftijd, en een vurige voorstander van hetgene men de verlichting dezer dagen noemt. Toen ik hen van nabij was genaderd, hoorde ik de ondervolgende zamenspraak, welke ik UEd. mededeel, omdat dezelve nu juist in mijne kraam te pas komt.

A. Zullen de regtbanken van ommegang blijven bestaan, al of niet? Wat dunkt er U van?

B. Moet het voordeel van 's Lands kas, of het algemeene nut, bij de overweging van dit vraagstuk, het zwaarste wegen? De beantwoording hiervan zal dadelijk de zaak zelve beslissen: want in het eerste geval, *weg er mede!* en uit is het geschil. Maar in het tweede geval bestaan er te veel gewigtige redenen, welke voor het nut der instandhouding van die regtbanken pleiten, dan dat ik één oogenblik aan den uitslag dier overweging zoude twijfelen, al is het, dat sommige bepalingen, omtrent die instelling, mij voor eenige verbetering vatbaar schijnen.

A. Wat? Ik zal U honderd beweeggronden opgeven, ten bewijze, dat die regtbanken, welke de Engelschen bij ons hebben ingesteld, niet dan schadelijk zijn, en dat het vrij wat raadzamer zoude wezen, als men alle criminele zaken, zonder onderscheid, door den landraad liet afdoen.

B. Honderd heb ik niet noodig. Ik zal mij slechts met eenige weinige, welke steek houden, te vreden stellen. Zijt dus zoo goed, mij die voortedragen.

A. Vooreerst zijn de assessoren bij de regtbank van ommegang, welke op zijn hoogst viermalen 's jaars hare zittingen houdt, en alzoo slechts weinig gelegenheid tot bekwaammaking oplevert, veelal niet anders dan menschen van geringen stempel, die den *koran* lezen noch verstaan kunnen, en die daarteboven in deze betrekking tot het houden van eenige staatsie verpligt zijn, waartoe hun dikwerf het vermogen ontbreekt; te meer, daar zij van het Gouvernement geene bezoldiging genieten; terwijl de Inlandsche leden van den landraad lieden van geboorte, rang en opvoeding zijn, die door de dagelijksche behandeling van regtszaken, daarin eenige kunde verkrijgen. (*Hier beet de heer* B. *op zijne lippen, ten einde zich ernstig te houden*). Bovendien worden deze door het Land gesalarieerd, zoo dat de gemeene man op het denkbeeld moet komen, dat de landraad over hoogere misdaden oordeelt, dan de regtbank van ommegang. En, daar dit zoo is, zoude het maar beter zijn, de competentie van die regtbank op den landraad overtebrengen.

B. Gij moogt van de kunde der inlandsche leden van den landraad zeggen, wat gij verkiest; maar daarop valt even zoo weinig, als op die der assessoren, te snoeven. Staatsie te houden, hebben deze laatsten volstrekt niet noodig: want zij staan gelijk met de leden van den jurij in Europa; en deze hebben geene staatsie. Gezond verstand, ziedaar al wat van hen gevergd wordt; en dit bezitten zij in gelijke mate, als de leden van den landraad, te weten: zooveel, dat zij veilig alleen kunnen loopen. Voorts, had niet reeds een veeljarig bestaan van de regtbank van ommegang de bevolking met derzelver aard en doel genoegzaam bekend gemaakt, dan zoude de executie harer vonnissen daartoe alleen voldoende zijn; niet slechts, om dat deze meest altoos zwaardere straffen, dan die van den landraad, inhouden; maar vooral, om dat de straf van bannissement, waarvoor de Javaan het allermeest bevreesd is, daarin zoo dikwerf voorkomt. Daarenboven weten de hoofden des volks zeer wel het onderscheid tusschen die beide regtbanken; en de overigen denken of redeneren nooit.

A. Laat mij voortgaan. Ten andere vordert de doelmatigheid van een kort regt dezen maatregel: want degenen, dewelke voor de regtbank van ommegang teregt moeten staan, moeten dikwerf maanden lang, in afwachting van den voorzitter, gedetineerd blijven; terwijl hunne zaak bij den landraad in den tijd van acht dagen zoude beslist zijn geweest.

B. Hierin hebt gij meer gelijk; maar niet genoeg, om de noodzakelijkheid der afschaffing van eerstgenoemde regtbank daarmede te bewijzen; en het ware, dunkt mij, verstandiger, als gij slechts eene verbetering in de inrigting verlangdet, waardoor dat kort regt bevorderd wierd. Hiertoe immers bestaat er wel mogelijkheid?

A. Ten derde staat het, krachtens art. 89 van het reglement op de administratie der policie en der criminele en civiele regtsvordering onder den inlander, aan de beoordeeling en uitspraak van den resident, of eene beschuldiging al of niet gegrond is; in welk laatste geval hij bij art. 87 geregtigd, of liever gelast wordt, den beklaagde dadelijk te ontslaan; terwijl hij in het eerste geval wederom geroepen is, om te beslissen, welke van de beide regtbanken in de zaak moet regt spreken. De resident is derhalve, ten aanzien van den ommegaanden regter, een regter ter eerster instantie; en het verbaal, hetwelk in zijne tegenwoordigheid, wordt opgemaakt, kon dus even zoo goed, ja zelfs met vrij wat meer nut, aan den landraad, als aan de regtbank van ommegang, waar het, volgens art. 109, toch van weinig of geene waarde is, ter beoordeeling gegeven worden: en wel des te veiliger, om dat, zonder de voorafgaande goedkeuring van het Hoog Geregtshof, geene criminele vonnissen, behoudens de bekende uitzondering, geëxecuteerd mogen worden.

B. Ik herinner mij, eens zekeren advokaat, uit de oude doos, voor de balie te hebben hooren zeggen, dat het *Code Napoleon* een tooverboek was, waarmede men de zaken kon verdraaijen, zoo als men goedvond. En deze kreeg daarop van partij ten antwoord, dat, indien het gemeld wetboek werkelijk een tooverboek was, hij dan voorzeker niet onder de regte toovenaars kon gerekend worden. Zoo is het nu hier met mij volmaakt het geval; en ik geloof, dat men met sinjeur den satan regelregt in verband moet staan, als men in de artikelen 87 en 89 en alle, welke daarmede in aanraking komen, de hoedanigheid van een' regter ter eerster instantie kan bespeuren. Ik voor mij heb altoos gedacht, dat men dan eerst regter was, als men de bevoegdheid had, om *ten volle* in de merites der zaak en in de applicatie der strafbepalingen te treden, hetgeen eigenlijk het *judicium* uitmaakt; en, of ik nu die artikelen eens of honderd-

malen doorlees, zoodanige bevoegdheid kan ik daarin met geene mogelijkheid gewaar worden.

Met art. 87 heeft de wetgever, dunkt mij, geen ander oogmerk gehad, dan zich van des residents redelijk oordeel te bedienen, om voortekomen, dat iemand der ingezetenen, op grond van niets beduidende aanklagten, van zijne vrijheid beroofd worde; zoo als wij daarvan nog onlangs een zeer treffend voorbeeld gezien hebben met zeker dorpshoofd, die beschuldigd was, den inwoners zijner dessa een kapitaal meer voor landrenten te hebben afgekneveld, dan bij den aanslag bepaald was, en te dier zake te regt stond. Al de belastingschuldigen der dessa opgeroepen zijnde, liet de omgaande regter dezelve één voor één voor zich verschijnen, en vroeg hun, hoe veel elk aan den Loerah, of zijne lasthebbenden, voor den aanslag betaald had. (Hij, die den inlander kent, weet zeer wel, dat dit een punt is, hetwelk hem het diepst in het geheugen ligt.) Van al de verschillende opgaven werden naauwkeurige aanteekeningen gehouden, en vervolgens de gezamenlijke sommen opgeteld, als wanneer het bij slot van rekening bleek, dat het dorpshoofd omstreeks 20 guldens te min!!! had ontvangen, en hij dus wel verre was van aan het hem ten laste gelegde schuldig te wezen. Hadden nu, of de resident, of zijne onderhoorige chefs, bij het eerste onderzoek datzelfde verrigt, wat de omgaande regter, als een zeer natuurlijk en eenvoudig iets, gedaan heeft, dan hadden zij de *blijkbare* ongegrondheid der aanklagte dadelijk ingezien; dan had de ongelukkige Loerah niet weken achter één, onder het gewigt eener valsche criminele beschuldiging, in den kerker behoeven te verzuchten; en dan eindelijk had men gehandeld, zoo als ik geloof, dat men, naar de ware beteekenis van art. 87, handelen moet, zonder daarom een regter ter eerster instantie te wezen.

Even zoo is het mij voorgekomen, dat art. 89 slechts dit wil: dat de resident, als voorzitter van den landraad, zal nagaan, of de eigenaardige qualificatie der beschuldiging, waarvan hem de gegrondheid eenigzins verdedigbaar toeschijnt, al dan niet een onderwerp, ter beoordeeling van dien raad, oplevert; ten einde wederom zijn gezond verstand, voorgelicht door de bepalingen van art. *99*, deze ongelegenheid verhoede, dat het hoog geregtshof, de bemoeijenis van den landraad incompetent verklarende, de beklaagde op nieuws voor eene tweede regtbank moet worden gebragt, met vernietiging van de geheele vroegere procedure.

Indien gij dus met mij aan deze beide artikelen geene uitgebreider beteekenis verkiest te geven, dan er wezenlijk aan te geven is, dan zal u daaruit blijken, dat een resident, wanneer hij de daarin vervatte bepalingen opvolgt, op zijn hoogst genomen, te vergelijken is bij een' regter ter instructie in het vaderland, die, krachtens art. *128* en volgende van het Fransche wetboek der criminele regtsvordering, eenen gevangene op vrije voeten stelt, of, naar bevinding van zaken, aan zijnen bevoegden regter overlevert. En, om dit te mogen doen, heeft deze laatste nog wel de vergunning van anderen noodig. En nu vraag ik: Is het ooit iemand in de hersenen gekomen, *la Chambre du Conseil* eene regtbank van eersten aanleg te noemen?

A. Maar mag ik op mijne beurt vragen: Als eene zaak aan de regtbank van ommegang moet worden overgegeven, wat nut doen dan de bepalingen bij art 74, 75 en 84 van het bedoelde reglement, welke den Hoofd-Jaksa voorschrijven, om een' gearresteerden beschuldigde binnen de 24 uren te verhooren en denzelven, met al de bewijsstukken, bij den resident te brengen; en dezen laatsten, om daarvoor twee malen in de week zitting te houden? te meer, wijl, zoo als gezegd is, art. 109 toch verbiedt, om op dat voorloopig onderzoek eenig regard te slaan.

B. Wat nut die bepalingen doen? (!!!) Dezelve zijn in allen gevalle van het hoogste gewigt, en toonen de vaderlijke bezorgdheid van den wetgever zigtbaar aan. Deze heeft door die artikelen den onschuldige voor eene noodelooze langdurige detentie willen beveiligen, waarin hem de achteloosheid der officieren van policie, wanneer zij deswege door geene wetten gebonden waren, dikwijls onverhoord zoude laten. En deze heeft den resident daardoor in de heilzame verpligting gebragt, zich dikwerf in de gelegenheid te stellen om de artikelen 87 en 89, ter bevordering van het kort regt, na te komen; terwijl diezelfde bepaling van art. 84, ook nog deze doelmatige strekking heeft, dat de waarde van des residents verantwoording ten deze daaruit kan beoordeeld worden. Daarenboven behoeft men niet te vreezen, dat men een overbodig werk verrigt, als men de preparatoire informatie naar behooren bewerkstelligt, al is het ook louter ten dienste van de regtbank van ommegang: want het verbaal, hetwelk bij die gelegenheid wordt opgemaakt, is, in weerwil van art. 109, een zoodanig belangrijk stuk, dat het te bejammeren is, dat daarin zoo zelden de noodwendigste punten staan opgeteekend; namelijk: de zulke, welke van de toedragt der zaak, zoo in het voor- als in het nadeel van den beklaagde, aanvankelijk een genoegzaam begrip kunnen geven, ten einde zoo doende den voorzitter in staat te stellen, om zich op het doen der noodige vragen te bereiden, — en den fiskaal, om den waren aard der beschuldiging te qualificeren en daarop zijne actie in te stellen, bijaldien er werkelijk grond tot vervolging aanwezig is; iets, dat dezelve ook slechts zeldzaam vooraf met zekerheid kan bepalen, om dat de verbalen van het voorloopig verhoor meest altoos de vereischte klaarheid ontberen. Welke zijn uwe overige motiven?

A. Ten vierde wordt artikel 121 van het meergemeld reglement bij den landraad beter, dan bij de regtbank van ommegang, opgevolgd, zoo wel ten aanzien van de qualificatie der misdaden als met betrekking tot de condemnatien, om dat de publieke aanklager bij den eenen zelf een inlandsche, doch bij de andere een Europesche, ambtenaar is.

B. Gij schertst, mijnheer! De ondervinding heeft u immers reeds genoeg geleerd, dat, dat artikel eigenlijk een *non-ens* is, waarvan het laatste gedeelte volmaakt afbreekt, wat het eerste gedeelte heeft opgebouwd! . . *De inlandsche wetten*, zegt het, *zullen gevolgd worden, voor zoo verre zij niet strijdig zijn met de algemeen bekende beginselen van regt en de bevelen van het Gouvernement.*" Zal nu een Nederlandsch regter voor een beginsel van billijkheid en regt mogen erkennen, dat, wanneer eenige misdaad, vooral moord enz., alleen door een aantal vrouwelijke getuigen, die, naar ons regt, persoon zijn, is gezien en omstandig en eensluidend verklaard, voor niet bewezen wordt gehouden? En, indien iemand, behalve die van zijn' beschuldiger, twee getuigenissen van mannelijke personen tot zijn' last heeft, zullen wij het dan ook als eene billijkheid beschouwen, als er geheel geen acht wordt geslagen op de verklaring van eene menigte andere personen, die het *alibi* of de onschuld van den beklaagde zonneklaar aanwijzen? En eindelijk, kunnen wij het regt noemen, als zelfs de deugdelijkste reproches van getuigen worden van de hand gewezen? Een aantal arresten van het Hoog Geregtshof bewijst, dat een dergelijk begrip van billijkheid en regt alhier niet geldig is. Intusschen zijn dit de drie hoofdpunten, welke het verschil, tusschen onze wetten en die der Mahomedanen, ten aanzien van het bewijs der misdaad, uitmaken. Wanneer gij derhalve hierbij voegt *de bevelen van het Gouvernement*, vervat in art. 120, waarbij de *verminkende* straffen verboden zijn, dan komt dat geheele artikel 121 zoo wat op *niets* uit. Geloof mij, eene welbegrepen *œconomie* zoude het voorzeker hebben uitgezuinigd. Maar bovendien spijt het mij, dat ik hier uwe goede trouw moet verdenken: want dit weet gij toch wel, dat de fiskaals bij de regtbank van ommegang, (vooral nu het de secretarissen der residentien zijn), zoo wel als die bij den landraad nooit met akten van beschuldiging, en dus ook nooit met qualificatien, voor den dag komen, dan zoodanig, als zij bevorens door den omgaanden regter, of den resident, zijn opgegeven!

A. Gij zult mij dan toch wel bekennen moeten, dat het ontzag voor den resident en die noodzakelijke eerbied, welken de inlandsche bevolking voor hem behouden moet, wil hij het gezag op een lijdelijke wijze kunnen maintineren, zoo wel als het vertrouwen op denzelven, geweldig gekrenkt worden, wanneer de regtbank beklaagden vrijspreekt, die door den resident aan dezelve zijn overgeleverd, om geene andere reden, dan dat de verklaringen, welke voor hem zijn afgelegd, zoo sterk en zoo eensluidend waren, dat er, naar zijn oordeel, met geene mogelijkheid iets anders, dan eene condemnatie, op volgen kon.

B. Dit is eigenlijk de angel onder het gras! Maar, om dien wel te bedekken, moet men met veel betere argumenten te voorschijn komen. Wanneer een resident het denkbeeld van regter ter eerster instantie te zijn, ter zijde stelt, en zich verplaatst in de betrekking van chef of officier van policie, aan wien tevens de attributen van regter ter instructie, maar niets meer, zijn toegekend, dan zal hij duidelijk begrijpen, dat zijne overwijzing van eenen beklaagde naar eene der beide regtbanken, geen vonnis of judiciele uitspraak is, maar louter eene daad, waartoe hij, zonder verder in den aard der zake te mogen treden, in laatstgemelde betrekking verpligt was; en ook deze omstandigheid is bij het redenerend gedeelte van het inlandsch publiek zoo algemeen bekend, dat eene absolutoire uitspraak van de regtbank volstrekt geene aanleiding kan geven, om des residents gezag, of het vertrouwen op denzelven, eenigermate te kort te doen. In allen gevalle zoude dan eene dergelijke vrijspraak, door den landraad geschied, van dezelfde uitwerking moeten wezen. Of moet ik begrijpen, dat eene overwijzing naar dien raad en eene condemnatie sijnonijmen zijn?

A. Hoezeer gij mij niet op mijn woord schijnt te gelooven; zal ik toch voortgaan met u mijne gronden optegeven. Welligt, dat ik u tot overtuiging breng.

Ten vijfde. Wanneer de fiskaal bij de regtbank van ommegang, krachtens artikel 144, de waarde van het voorloopig onderzoek beoordeelende, daarin geenen grond tot vervolging vindt, dan wordt er geene akte van beschuldiging opgemaakt, en de gevangene wordt op vrije voeten gesteld. Hier uit volgt derhalve deze onwelvoegelijkheid: dat het gevoelen van een' fiskaal, die meestal een jonge eerstbeginnende ambtenaar is, meer geldig wordt beschouwd, dan dat van den resident, een man van jaren, ondervinding en hoogeren rang.

B. In geenen deele. De fiskaal is, uit den aard zijner betrekking, tot die beoordeeling geroepen, en de resident, de chef der policie, de plaatselijke autoriteit, of zoo als gij hem noemen wilt, volstrekt niet. Er kan dus geen verschil van gevoelens in deze te pas komen. Dat denkbeeld van regter ter eerster instantie zit u nog altoos te diep in het brein!

A. *Ten zevende.* Gebeurt het maar al te dikwijls, dat aangeklaagden, wier schuld door irreprochable getuigen ten volle bewezen is, en die voor den resident hunne misdaden beleden hebben, hetgeen bij den inlander veelal het geval is, wanneer hij onmiddelijk na het plegen van het feit verhoord wordt, door de langdurige gevangenzitting met boosdoeners, some veel slechter dan zij zelve, van hunne vroegere bekentenis worden teruggebragt; terwijl sommige getuigen bij de teregtzitting, of afwezig zijn, of anders verklaren, dan zij bij het eerste verhoor gedaan hebben; waaruit volgt, dat er niet zelden misdadigers door de regtbank van ommegang worden vrijgesproken, die, had men op de resultaten van het eerste onderzoek mogen aangaan, hunnen dood aan de galg zouden gevonden hebben.

B. Kunt gij een onbepaald vertrouwen stellen op de moraliteit van diezelfde getuigen, die gij verdenkt in staat te zijn, om later eene tegenstrijdige verklaring onder eede afteleggen? Immers neen? Wel nu, dan moet gij erkennen, dat indien men op het voorloopig verbaal afging, daaruit eene overijling in de regtspleging zoude voortvloeijen, waarvan de onschuld weldra het slagtoffer wierd; te meer, wijl de preparatoire informatie zoo dikwerf aan onbekwame handen is toevertrouwd. En ware dit slechts eenmaal het geval, dan zoude dit immers voor de maatschappij oneindig nadeeliger zijn, dan de vrijlating van eene menigte booswichten? Bovendien, wanneer gij het er niet voor houdt, dat het verbaal van den resident bij den landraad kracht van wet heeft, dan zult gij instemmen,

dat de vrijspraak van schuldige beklaagden, om die zelfde door u opgegeven redenen, bij den landraad, zoo wel als bij de regtbank, mogelijk is; aangezien de gevangenen en de getuigen in den loop van slechts eenige weinige dagen even zoo goed, als in dien van eenige maanden, tot andere gezegden en verklaringen kunnen worden overgehaald.

A. Voorts ten achtste. Wanneer de getuigen in eene zaak, welke voor de regtbank moet dienen, door den resident verhoord zijn, dan worden zij huiswaarts gezonden, en wordt hun tevens *aangezegd*, om zich niet ver van hunne woonplaatsen te verwijderen, ten einde zij gemakkelijk te vinden zijn, tegen den tijd, dat de zitting gehouden wordt. Dit nu is voor die menschen belemmerend; vooral, wanneer zij hunne broodwinning verre van hunne woonplaats moeten zoeken. En hierin zoude dadelijk voorzien wezen, indien de zaak bij den landraad kort daarop wierd afgedaan.

B. *Aangezegd:* moet ik uit dat woord een verzoek of een bevel verstaan. In het eene geval zijn de getuigen *wel goed*, als zij er aan voldoen. Doch in het andere geval is dat *aanzeggen* eene ongehoorde daad van despotismus; daar geene enkele wet de magt toe verleent. Wel dwingt deze den getuige, om op zijn' tijd in regten te verschijnen; maar geenszins wil zij, dat dezelve, in afwachting zijner oproeping, in het uitoefenen van zijne dagelijksche werkzaamheden eeniger wijze belemmerd zal worden. Een distrikts- of dorpshoofd kan, zonder dit vexatoir middel, zeer wel zorg dragen voor de behoorlijke verschijning der getuigen. En, al moest dan, door de afwezigheid van deze laatsten, een schuldige worden vrijgesproken, dan ware daaraan voorzeker nog veel minder gelegen, dan dat, om zijne veroordeeling tot stand te brengen, een gedeelte der bevolking eenige dagen in de uitoefening van deszelfs vrije regten verhinderd werd.

A. Met dat alles, blijft het eene ontegenzeggelijke waarheid, dat er door de regtbank van ommegang, uithoofde der opgegeven omstandigheden, veel te veel beklaagden worden vrijgesproken. En ik zou kunnen aantoonen, dat er van de 195 beschuldigden door de regtbank 80, en dus twee vijfde gedeelten, zijn geabsolveerd; en zulks in eenen tijdkring, gedurende welken de landraad in diezelfde residentie van de 947 geaccuseerden slechts 20, of anders gezegd, het zeven-en-veertigste gedeelte, heeft ontslagen.

B. Gij begint, schijnt wel, de kracht uwer logische argumenten zelf te wantrouwen, en wilt het dus nu eens met arithmetische beproeven, welke gij voor het laatst bewaard hebt, *pour frapper les grands coups.* En gij poogt derhalve, met dit rekenkundig betoog, zoo klaar, als de dag aan den hemel, te bewijzen, dat de landraad oneindig *behendiger* in het condemneren is, dan de regtbank!

A. Het is u bewust, dat de grond, waarop de vernietiging der vonnissen door het Hoog Geregtshof plaats heeft, meestal deze is: »dat de schuld niet genoegzaam is bewezen." In dat geval heeft de regtbank zich dus zoo wel vergist, als de resident, die den beklaagde naar dezelve heeft overgewezen. En nu zal ik u, wat meer is, bewijzen, dat de resident, als voorzitter van den landraad, zich binnen den gemelden tijdkring veel minder vergist heeft, dan de regtbank van ommegang.

B. Vooreerst moet ik hier al wederom op antwoorden, dat de resident zich, ten aanzien der zaken van deze regtbank, niet heeft kunnen vergissen, omdat zij niet aan zijne beoordeeling staan. En ten andere, dat het woord *vergissen* hier zonderling klinkt. Wel is waar, dat de regtsgeleerdheid geene wiskunstige wetenschap is; maar niet te min steunt dezelve op algemeen aangenomen beginselen, welke de proef der ondervinding sedert eeuwen loffelijk hebben doorgestaan; en die derhalve, wanneer zij op voorkomende gevallen, met beleid en oordeel, worden toegepast, *quoad jus* ten minste, alle vergissing kunnen verhoeden; zoo dat eene vergissing van dien aard nooit bij eenen regter moet kunnen plaats vinden. En, mogt er al eene dwaling bij dezen laatsten *quoad facto* aanwezig zijn, dan worden ook natuurlijker wijze al de omstandigheden, welke die dwaling veroorzaakt hebben, in het verbaal der te regtzitting opgeteekend; en het geregtshof, dat van de plaats der gebeurtenis en der veroordeeling verwijderd, door niets anders, als dat verbaal, wordt ingelicht, moet nu noodwendig eene uitspraak bekrachtigen, die wel op goede regtsgronden, maar op erroneuse daadzaken, gevestigd is. Hier uit volgt, dat eene correctie van dat Hof, vooral in criminele zaken, tot de groote zeldzaamheden moet behooren.

A. Dat is altemaal goed en wel. Maar ik kan u toch doen zien, dat er van 115 vonnissen der regtbank 15, en van de 947 uitspraken des landraads slechts 55 zijn gecorrigeerd. Het eene maakt dus 13, doch het andere slechts 6 ten honderd.

B. Met deze percentsgewijze berekening zoekt gij alzoo te betoogen, dat de landraad in een en hetzelfde tijdsgewricht zeven malen (namelijk zoo veel, als het onderscheidend getal tusschen 13 en 6) meer regtskunde aan den dag heeft gelegd, dan de regtbank van ommegang?

A. Voorzeker.

B. Heb ik u niet wel eens, met andere woorden, hooren zeggen, dat de assessoren gemeenlijk kortzigtige lieden zijn, die de gewoonte hebben, zich naar het gevoelen van den voorzitter geheel en al te schikken?

A. O ja.

B. Waart gij nu consequent met u zelven, dan zoudt gij hier alleen op rekening van den voorzitter stellen, wat gij thans aan het geheele ligchaam toeschrijft; en, als een gevolg daarvan, zoudt gij dus niet (op dezen grond althans) de vernietiging van dat ligchaam begeeren, maar, indien gij er toe geroepen wierdt, tot het Gouvernement zeggen moeten: »plaats aan » het hoofd deszelven mannen, die regtskunde: (want dit blijft » altoos de hoofdzaak) met de kennis der inlandsche talen en » zeden in genoegzame mate in zich vereenigen."

A. Maar beste vriend! het lantarentje van Diogenes . . . . . .

B. Ik gevoel, wat gij zeggen wilt en ben van die waarheid geheel doordrongen. Gij zoudt er alzoo moeten bijvoegen: » of » benoemt tot omgaande regters regtsgeleerde personen, die in » de volle kracht van hun leven en was van alle oostersche » traag en vadzigheid, den lust aan het vermogen paren; om » binnen den kortst mogelijken tijd, door eene vlijtige studie, » dat gene aan te vullen, waarin zij, ten aanzien der vereisch» te begaafdheden, voor het tegenwoordige nog te kort schie» ten." En die maatregel zoude, geloof ik, eene gewenschte uitwerking hebben.

A. Wat hier ook van zij, gij hebt mij niet wederlegd, het gene ik over die veelvuldige vrijspraken bij de regtbank heb opgegeven. En als ik U nu dit alles met de stukken aantoon, wat zult gij dan toch, in Gods naam! tegen zulk eenen stevigen bewijsgrond weten aan te voeren?

B. Niets anders, als dit: dat men, van een valsch principe uitgaande, tot in eeuwigheid kan voortredeneren, zonder iets te zeggen, wat werkelijk ter zake dient. Neen, mijnheer! de regtbanken zijn niet ingesteld, om te *veroordeelen*, maar om te *oordeelen*; en het grooter getal der condemnatien bewijst dus niets voor de meerdere juistheid der uitspraken: want wat getuigt, dat de 80 vrijspraken van de regtbank van ommegang niet op even goede, ja zelfs op veel betere, grondslagen zijn gebouwd dan het *saldo* der 947 condemnatoire vonnissen van den landraad, waarvan gij zegt, dat er 55 gecorrigeerd zijn.

A. Het doet mij leed, dat gij zoo weinig vertrouwen stelt op de woorden van een' man als ik, wiens onderdom en ondervinding U dat vertrouwen toch moesten inboezemen.

B. Het zou mij nog veel meer leed doen, als gij kondt veronderstellen, dat deze mijne vrijmoedige tegenspraak in het geringste daaruit voortsproot, dat ik U niet in volle mate die achting en eerbied toedrage, welke uwe jaren, rang, ervaring en kundigheden sinds lang aan het publiek jegens uwen persoon hebben ingeprent. Maar ik gevoel levendig, en het verheugt mij dit te kunnen zeggen, dat wij thans niet meer *vegeteren* in die bespottelijke tijden, toen een zoogenoemde onderkoopman zijne oogen naauwelijks voor een' zoogenoemden koopman dorst opslaan; en toen deze laatste alleen daarom altoos tegen den eersten gelijk kreeg, dat hij hooger in rang was, waartoe hem dikwerf niets, dan een laaghartig gunstbejag, had verheven. Ik kom er dus openlijk en rondborstig voor uit, dat het mij duldeloos is, te moeten zien, dat men het onnut eener weldadige instelling tracht te bewweren, alleen, om te kunnen botvieren aan een *scribendi cacoëthes*, waarmede sommige lieden zoo jammerlijk en zoo ten onpas behebt zijn.

A. Maak U niet driftig! Gij weet, dit is schadelijk in deze luchtstreek. En geef gij nu eens de motiven op, welke dan voor het nut der instandhouding van die regtbank moeten pleiten.

B. Het aller voornaamste, en dat mogelijk alleen voldoende zoude zijn, ligt in het wanbegrip zelve, waarin gij, ten aanzien van de hoofdzakelijkste artikelen der criminele regtsvordering onder den inlander, verkeert, geheel opgesloten. Want, indien een mensch van uwe bekwaamheid in dat opzigt zoo verre van het regte spoor afdwaalt, wat moet er dan van anderen te denken vallen, die wel uwen rang, maar niet uwe kunde, bezitten?

Is U de reden niet duidelijk, welke den wetgever bewogen heeft, de misdaden van knevelarij, misbruik en aanmatiging van gezag, door inlandsche ambtenaren en personen gepleegd, aan de beoordeeling en uitspraak der residenten *voorbedachtelijk* te onttrekken? En is die maatregel dus verre noodzakelijk geoordeeld, om zich tegen de malversatien en strafbare verstandhouding der kwaadwilligen te vrijwaren, en de goeden tevens voor den prikkel der verleiding te beveiligen. Zullen dan de motiven van dien maatregel in den vervolge ophouden te bestaan? Zoo neen; dan is het ontegenzeggelijk, dat het steeds gevaarlijk zal blijven, de beoordeeling dier misdaden aan de landraden te optedragen.

Voorts: mag ik vragen, hoedanig een Resident zoude handelen, indien er geene regtbank van ommegang bestond, en men zich binnen deszelfs regtsgebied had schuldig gemaakt aan verzetting of dadelijkheden tegen het openbaar gezag? In dat geval immers zoude, bijaldien de landraad uitspraak moest doen, zoo wel de Resident, als al de overige ambtenaren, die met het presidium belast kunnen worden, noodwendig regter en partij in eene en dezelfde zaak wezen. Is er nu geene mogelijkheid, aan dezen stand van zaken eene verandering van gedaante te geven, dan is het ook even onmogelijk, den landraad in deze bevoegd te verklaren. Zie daar derhalve reeds drie beweeggronden, waarvan ik gaarne eene deugdelijke wederlegging zoude hooren.

Maar er bestaat nog een ander veel gewigtiger motief; en het verwondert mij met regt, dat uw doorzigt ten deze zoo deerlijk te kort is geschoten. Gij wilt, zegt gij, alle criminele zaken, waarin alleen inlanders betrokken zijn, zonder onderscheid, door den landraad laten afdoen. Gesteld nu eens, dat men zich, te dien aanzien, op de vereischte regtskennis der residenten genoegzaam kon verlaten, dan zou er toch nog het gevolg van zijn, dat, bij afwezigheid of wettige verhindering van dezelve, het voorzitterschap bekleed zou moeten worden door de assistenten, of de secretarissen der residenten, meestal lieden van jeugdigen of middelbaren ouderdom, die dermate hunnen tijd noodig hebben, om zich in de administratie, hunne eigenlijke bestemming, bekwaam te maken, dat het hun nooit in de gedachten komt of kan komen, ter verkrijging van de noodige kunde in het vak der regtsbedeeling, hetwelk thans reeds, over het algemeen, als een louter bijwerk, beschouwd wordt, eenige uren te besteden. En nu zal, in een land als dit, waar *en* de plaatselijke gesteldheden *en* het karakter des volks zoo dikwerf aanleiding geven, om in de criminele regtspleging zoogenoemde *causes celèbres*, ten minste *ratione materiæ*, te doen geboren worden, en nu zal, zeg ik, vaak de ingewikkeldste lijfstraffelijke regtsquestie aan het oordeel en de uitspraak onderworpen worden van een' man, die noch uit zich zelven, noch uit de personen, dewelke hem zijn toegevoegd, daartoe de geringste kundigheid bezit; en die zelfs onbekwaam is, de voorkomende omstandigheden met die juist en klaarheid in het verbaal opteteekenen, dat het Hoog Geregtshof, zonder gevaar voor dwaling en dus ook voor onregtvaardigheid, in

(*Zie verder het Bijvoegsel.*)

Bijvoegsel der Bataviasche Courant.

DINGSDAG, den 4den september 1827.

staat zij, daarop ten definitive te beslissen! ! waarlijk, zoo gij ooit eene dergelijke raadgeving op schrift zaagt, zoudt gij dan niet, met *Boileau*, moeten uitroepen? *Avant donc que d'écrire apprenez à penser!*

Laat ons de taal der waarheid spreken en openhartig bekennen, dat, zoo lange een Gouvernements besluit, waarbij ambtenaren tot residenten worden aangesteld, nog niet die tooverkracht bezit, dat de kennis der regtsgeleerdheid, waartoe wij, onnoozele zielen, jaren achter één hebben moeten blokken, aan de nieuwbenoemden dáárdoor, als door eene hemelsche inspiratie, plotseling wordt ingegoten, dat zoo lange, zeg ik, het *Summum jus*, in handen van die Heeren, meest altoos eene *Summa injuria* zal blijven, en dat het tevens voor den wetgever eene gewetens zaak zal wezen, het zwaard der geregtigheid aan anderen toe te vertrouwen, dan aan de genen, die daartoe, door eene opzettelijke voorbereiding, bevoegd en geroepen zijn.

Zijt gij opregt genoeg, dit volkomen te beamen, dan zal U mijne meening niet verwonderen, dat, als een gevolg van het voorenstaande, al dat gene, wat in het toekomstige wetboek onder het rubriek: *misdaad* zal worden gerangschikt, aan de kennisneming der landraden voor altoos behoort onttrokken te worden. Waaruit van zelve zal voortvloeijen, dat de afschaffing der regtbanken van ommegang in vele opzigten tot de onmogelijke zaken zal behooren, om dat de plaatselijke gesteldheid des lands niet gedoogt, de misdaden, door inlanders gepleegd, aan de arrondissements regtbanken ter beoordeeling te onderwerpen; vermits het verhooren der getuigen, vooral in geval van knevelarij en andere dergelijke beschuldigingen, waarbij dikwerf het getuigenis eener geheele, soms zeer afgelegene, dessa vereischt wordt, als dan dermate tot bezwaar der bevolking zoude strekken, dat daaruit niet slechts eene merkelijke belemmering in den gang der justitie, maar zelfs een dadelijk gevaar voor het bestuur zoude te duchten wezen.

A. Bij den aanvang van ons gesprek over dit sujet hebt gij gedeeltelijk toegestemd, dat het kort regt niet bevorderd wordt door de instelling der regtbanken van ommegang; en thans wilt gij derzelver werkzaamheden vermeerderen. Dit zal dus voortaan nog erger zijn, dan het tot nog toe geweest is.

B. Ik erken volgaarne die gedeeltelijke toestemming van mijne zijde; en tevens, dat dit het eenigste der door U opgegeven motiven is, hetwelk tegen alle wederlegging bestand zou kunnen wezen. Maar denk intusschen niet, dat ik, ongelijk aan mij-zelven, hier louter in den wind scherm, en alzoo met redeneringen te voorschijn kom, die niet bevorens rijpelijk zijn overwogen. Ik ga van het denkbeeld uit dat de Indische regering zich ten volle genegen zal betoonen, om, zoo veel in haar vermogen is, de zigtbare liberaliteit van het Moederland, in onderschraging van een' der noodwendigste steunpilaren van het maatschappelijk bestaan, gereedelijk na te volgen; en dat zelve, door het aanstellen van een daartoe benoodigd getal ambtenaren, dewelke afgescheiden van alle andere werkzaamheden, bij uitsluiting met dit gedeelte van den dienst zullen belast zijn, zich gaarne eenige opofferingen zal laten welgevallen, om eene instelling in stand te houden, die ik daarom onder de weldadige kan worden gerekend, dat zij vooreerst in hare uiterlijke gedaante iets indrukwekkends bezit, hetwelk bij den inlander vooral van den grootsten invloed is; en dat zij ten andere tot de krachtdadigste werktuigen behoort, om die strafwaardige collusiën te breken, welke de vereeniging van verschillende magten in één' en denzelfden persoon maar al te dikwijls heeft veroorzaakt.

De oude heer *A* scheen bijzonder weinig gesticht te zijn' voornamelijk over het slot dezer zamenspraak, welke hen beide reeds tamelijk in vuur had gebragt; en, daar ik hem de woorden: *civile regtspleging bij de landraden*, hoorde ontvallen, was ik met reden voor de uitbarsting eener donderbui beducht, waaraan ik mij dus bij tijds heb onttrokken.

(*Het vervolg hierna.*)

SCHEEPSBERIGTEN.

STRAAT-SUNDA.

Ingezeild.

Sept. 1—Zr. Ms. brik *Siwa*, luitenant der 1ste klasse J. Ligtvoet, van een kruistogt —schip *Stad Rotterdam*, C. Poort, van Rotterdam den 9den [illegible], naar Batavia, met Zr. Ms. troepen, passagiers: de heeren L. Jacobson en N. J. Heere.

Doorgezeild.

Sept. 1—Eng. schip *James Scott*, R. Richerdt, van Batavia den 30sten augustus, naar Engeland.—dito brik *Quide*, S. Ashmore, van dito den 30sten dito, naar Achien.

BATAVIA.

Aangekomen.

Aug. 31—schip *Baron van der Capellen*, J. H. Giese, van Soerabaija den [illegible]sten augustus, passagiers: chir.-majoor Rudolph, de heeren J. B. de Nijs, J. H. Witt, G. van Harpen, P. C. W. Hipp en vrouw, de heer Elgenhuizen, mevrouwen Jessen, Robinet en zoon.

Sept. 1—schip *Thalia*, H Hooper, van Soerabaija den 28sten augustus.—schip *Mastora*, L. J. P. Fiuger, van Indramaijoe den 31sten dito.

Sept. 2—Eng. schip *Andremeda*, J. Randdle, van Samarang den 30sten augustus.

Vertrokken.

Sept. 1—Zr. Ms. korvet *Triton*, kapt.-luitenant J. J. Steenboom, naar Makasser, passagiers: de Gouverneur van Makasser, P. le Clercq en familie.—schip *Wilhelmina*, J. Palm, naar Samarang.

Sept. 2—stoom-boot *Van der Capellen*, F. W. E. Lange, naar Samarang, met Zr. Ms. troepen, passagiers: de Gouverneur der Moluksche-Eilanden, Mr. P. Merkus en de heer Deans.

Sept. 3—schoener *Wilhelmina*, M. A. de Costa, naar Pakkies.

Schepen liggende ter reede.

Zr. Ms. fregat *Melampus*; brik *Haaij*; schepen Bonnijnan, Marzoek, Pekalongang, Recoverij, Grace, Minerva, Oeij Sinjo, Helena, Baron van der Capellen, Thalia, Mastora; brikken Foengsie, Peinhoeij, De Hoop, Indramaijoe, Scheva, Dorothea; schoeners Haphin, Susanna, Kim Hokhin.—Eng. schepen Orpheus, Mariner, Wewestru, Andremeda.—Fransch schip La Jeune Clémence.

SAMARANG.

Aangekomen.

Aug. 25—brik *Ondernemer*, J. Banon, van Batavia.

Aug. 28—Chineesche brik *Sokian*, Takinem, van Tagal.—Amerik. schip *Francis*, S. Wilkens, van Padang, passagiers: de heer M. P. Raket, vrouw en kinderen.—schoener *Tartar*, T. S Perrij, van Soerabaija, passagier: de heer F. C Thorup.—brik *A. B. C.*, T. J. Serge, van Joana, passagier: de heer W. Gedge.

Vertrokken.

Sept. 27—schoener *Colonial Trader*, W. Morling, naar Soerabaija.

Aug. 28—brik *Experiment*, J. F. Grum, naar Soerabaija.—schip *Baron van der Capellen*, J H. Giese, naar Batavia, passagiers: de heeren J. B. de Nijs, G. van Harpen, J. F. H. Witt, Hipp en vrouw, mevrouwen Jessen, Robinet en zoon.

SOERABAIJA.

Aangekomen.

Aug. 26—brik *Tiksing*, P. Potter, van Batavia den 5den augustus.—schip *Rotterdams Welvaren*, A. Schaap, van dito den 16den augustus.

Vertrokken.

Aug. 27—Zr. Ms. schoener *Windhond*, luitenant der 1ste klasse Van Karnebeek, koersstellende om de oost.

Aug. 28—schip *Thalia*, A. Hooper, naar Batavia.

Schepen liggende ter reede.

Zr. Ms. fregat *Dageraad*; brik *Dourga*; schoeners *Circé*, *Brak*; transport-boot *No.* 4; schepen Carolina en Jacoba, Thalia, Admiraal Buijskes, Rotterdams Welvaren; brikken Kampar, Koepang, Elizabeth, Elizabeth; schoener Dracke; kotter Dolphijn; bark Radjawalie.—Amerik. schip Zephijr.

---

den kollecteur der landelijke inkomsten, terwijl de inwoners van de districten Samarang, Salatiga, Kendal en Grobogan de door hen verschuldigde belasting bij de respective onder-kollecteurs zullen moeten voldoen.

SAMARANG, *De Resident voornoemd,*
den 29sten aug. 1827. H. J. DOMIS.

—De Resident van Soerabaija roept bij deze elk en een iegelijk op, die vermeent eenig regt te hebben op eene hoeveelheid van twee katjes vogelnestjes, welke door den controleur der in en uitgaande regten in deze afdeeling, aangehaald en aan het kantoor van politie, onder voorgeven, dat dezelve zouden zijn ontvreemd van eene der vogelnest-klippen van Zijne Hoogheid den Sultan van Madura, gedeponeerd zijn, doch waarvan noch de ontvreemding eenigzins bewezen, noch de daaraan schuldige, of de persoon bij wien dezelve achterhaald zijn, bekend gesteld is.—En maakt voorts bekend, dat hij, ingeval de eigenaar daarvan niet binnen eene maand opkomt, en zijn goed regt daarop bewijst, met dezelve ingevolge de wetsbepalingen zal handelen.

SOERABAIJA, *De Resident voornoemd,*
den 25sten augustus 1827. BESIER.

EDICTALE CITATIEN.

Pro justitia.

Alzoo de Raad van Justitie te Samarang, op het daartoe door den Fiskaal R. O. bij denzelven Raad gedaan verzoek, heeft verleend het eerste defaut, en ten profijte regtens admissie tot het doen eener tweede citatie bij edicte *ad valvas curiæ*, tegen woensdag den 26sten september eerstkomende, op en tegen alle degenen, die vermeenen eenig regt, actie, aanspraak of pretentie te hebben op eene somma van *acht-en-tachtig* guldens *een-en-twintig* en *een halven* stuiver, voortgesproten uit den insolventen boedel van wijlen *W. S. Hammond*, waarvan bij vonnis van voornoemden Raad in der tijd geene toewijzing aan iemand is gedaan;

Zoo is het, dat ik *Abraham Pijl*, tweede deurwaarder en gezworen exploiteur bij den Raad van Justitie voornoemd, bij deze voor de tweede maal dagvaard allen en een iegelijk, welke zouden vermeenen eenig regt, actie, aanspraak of pretentie te hebben op de hierboven vermelde som van acht-en-tachtig guldens een-en-twintig en een halven stuiver, om op woensdag den 26sten september 1827, des morgens te half acht ure precies, in persoon dan wel door gemagtigden te compareren ter openbare rolle van gemelden Raad, ten einde het eerste defaut te purgeren, de kosten van dien te refunderen, en alsnog te hooren refereren aan den ter rolle van den 15den dezer ingediendenden eisch en stukken, voorts te procederen als naar regten, sub pœne dat aan de non-comparanten een eeuwig stilzwijgen zal worden opgelegd, en dat voor het profijt van dien, of bij gebreke van eene deugdelijk bevonden pretentie, de meergemelde som zal worden verklaard aan den lande te zijn vervallen.

Aldus gedaan, gepubliceerd en geafficheerd van de puije van het raadhuis te Samarang, den 20sten augustus 1827.

De tweede deurwaarder en gezworen exploiteur bij den raad van justitie voornoemd.
A. PIJL.

—Alzoo de Raad van Justitie te Samarang, bij rekwest in dato 15 augustus 1827 op het door den prokureur *Charles Philip Ducloux*, in hoedanigheid als generale gemagtigde adlites van het kollegie van weesmeesteren dezer stede, en die in hoedanigheid als plaatselijke desolate boedelkamer en als zoodanig administrerende den boedel van wijlen *Cornelis Vodegel*, gedaan verzoek, geaccordeerd heeft citatie bij edicte, tegen allen en een iegelijk, die eenige actie of pretentie vermeenen te hebben op en tegen den voornoemden boedel;

Zoo is het, dat ik *Abraham Pijl*, tweede deurwaarder en gezworen exploiteur bij den raad van justitie voornoemd, mits deze dagvaard allen en een iegelijk, die eenige actie of pretentie op en tegen den voornoemden boedel vermeenen mogten te hebben, om in persoon of door gemagtigden te compareren ter openbare rolle van gemelden raad, op woensdag den 26sten september 1827, des morgens de klokke half acht ure, ten einde aldaar hunne pretentie aantegeven, te verifieren en voorts te procederen tot het judicium van preferentie en concurrentie.

Aldus gedaan, gepubliceerd en geaffigeerd, na voorgaanden klokslag, te Samarang den 21sten augustus 1827.

De tweede deurwaarder en gezworen exploiteur bij den raad van justitie voornoemd,
A. PIJL.

—Alzoo de Raad van Justitie te Batavia aan den advokaat Mr. *O. Gevaerts*, voor en van wege de desolate boedelkamer, als administrerende de insolvente boedels van wijlen *H. A. van den Broek* en *J. van Lelijveld*, heeft verleend appointement van citatie bij edicte *ad valvas curiae* op en tegen alle bekende en onbekende pretendenten, die eenig regt, actie, of pretentie op voornoemde boedels vermeenen te hebben;

Zoo is het, dat ik *J. Schouten*, eerste deurwarder en gezworen exploiteur bij den raad van justitie voornoemd, bij deze voor de eerste maal dagvaard alle bekende en onbekende pretendenten, die eenig regt, actie of pretentie ten laste van voorschreven boedels vermeenen te hebben, om op donderdag den 11den october 1827, des morgens ten half acht ure precies, ter openbare rolle van gemelden raad te compareren, dan wel gemagtigden te zenden, ten einde hunne vermeende actie en pretentie te institueren, en voorts te procederen tot het judicium preferentie en concurrentie.

Aldus gepubliceerd en geafficheerd, na voorgaanden klokslag, van de puije van het raadhuis te Batavia, den 30sten augustus 1827.

De eerste deurw. en gezw. exp. voornd.
J. SCHOUTEN.

VERKOOP VAN GOEDEREN.

Uit de hand te koop een bekwame kok; adres ter Lands Drukkerij.

—Te koop, eene nieuwe barouchette, eene engelsche bendij en twee bruine bendij of wagen paarden; adres ter Lands Drukkerij.

—Op de vendutie van dingsdag 11 september, te houden aan het residentiehuis op Rijswijk, zal onder anderen worden verkocht: eene moderne engelsche coupé koets (*landaulet*), een uitmuntende piano forte van John Broadwood & sons te Londen, eenige wel geconserveerde schilderstukken van goede meesters, elegant zilvergoed en eenige goede slaven.

—Uit de hand te koop, alle de huizingen van den ondergeteekenden in de binnen Nieuwpoortstraat, waarvan een verhuurd is aan Mr. *O. Gevaerts* à *f* 70 en een aan notaris *Bussingh* à *f* 50; benevens drie op de Tijgersgracht voor afbraak. LEPS.

HUWELIJKEN.

Married, *Captain* WILLIAM PHILIPPS,
to
Miss ELIZA THORNTON, *youngest sister of* Richard Thornton *Esquire Merchant London.*
BATAVIA, Aug. 26, 1827.

—Getrouwd,
De kapitein J. DE LA COSTE DE WATERMALLE,
met
A. A. LAMONON, weduwe van den kapitein *Monnoije.*
SAMARANG, *den 26sten augustus 1827.*

GEBOORTEN.

Heden beviel voorspoedig van een' zoon, de geliefde echtgenoot van
1 september. F. DE CHAUVIGNIJ DE BLOT.

—Heden beviel voorspoedig van een welgeschapen zoon, de geliefde echtgenoot van J. BOSHOUWER.
BATAVIA, *den 3den september 1827.*

STERFGEVALLEN.

Heden nacht ten 1 ure overleed, tot onze bittere droefheid, ons eenigst zoontje, in den ouderdom van zestien maanden.

WELTEVREDE, A. DONLEBEN, *1ste luit.*
den 3den september 1827. M. KROEGMAN.

NAGELATEN BOEDELS.

Alle degenen, welke iets verschuldigd zijn of te pretenderen hebben van den 2den luitenant der 19de afdeeling, *J. J. Dibbetsz*, op den 19den augustus in de Banjoemaas overleden, gelieven opgave of betaling te doen, binnen den tijd van zes weken, aan de kommissarissen

MOSSEL, *1ste luit. bij de artil.*
DE GROOT, *2de luitenant.*

VERTREKKENDE PERSONEN.

Kapitein *Beets* vertrekt naar Europa.

—*G. JONGHEERE* verlaat Java.

VERSCHILLENDE BEKENDMAKINGEN.

Te huur een groot steenen woonhuis, staande te Goenoeng-Saharie, te bevragen bij
M. RUDOLPH.

—Te huur het huis van *Westermann* op Rijswijk.

—Bal in de Militaire Kantine te Weltevrede, zaturdag den 8sten september 1827; *vrij entrée.*
PRUD'HOMME.

TE BATAVIA, TER LANDS DRUKKERIJ.